

Fet kirke

Tilstandsanalyse av kledninger utvendig, vinduer og dører

1. Maling på vegger utvendig

Generelt

Veggene er kledd med maskinhøvlet staffpanel av gran (basert på noen få stikkprøver) i noe varierende bredder. Bordene er ca. 30 millimeter tykke. Sokkel og etasjeskiller er markert med kraftig og profilert listverk. Takutstikkene bæres av tettstilte og kraftige knekter.

Her beskrives og vurderes tilstanden kun til malingen, ikke til trevirket, fordi oppdraget er knyttet til en anbudsbeskrivelse som gjelder malerarbeider. Tømrer- og snekkerarbeider er organisert som et eget oppdrag.

Maling fra 1890 til i dag

Kirken har naturlig nok vært malt flere ganger siden 1890. Ole-Andreas Klavenss gjorde skrapeprøver i 2006 og gjorde følgende vurderinger: De første malingslagene består av linoljemaling. Det nest siste kan være alkydøljemaling, og det siste er antakelig en akrylmaling eller akryl/oljeemulsjonsmaling.

Fasadene ble malt med Lasol linoljemaling fra Engwall & Claesson i 2007-2008. Renner, nedløp, beslag på vannbord og annet ble grunnet med et spesialprodukt og så malt med samme linoljemaling. Fasadene er malt i tre ulike kulører, slik kirken opprinnelig var fargesatt (basert på skrapeprøver foretatt i 2006).

Stående staffpanel:	S 3010 – Y30R
Sokkel, gesimser, hjørnebord, takrenner, nedløp, knekter m.m.:	S 3050 – Y30R
Vinduer og to dører:	S 8010 – Y50R

Tilstand i 2006

Tilstanden ble beskrevet av Ole-Andreas Klaveness i 2006 ut fra visuelle registreringer og skrapeprøver. Det ble ikke gjort kjemisk analyse av malingslagene.

Siste påførte malingslag i solutsatte partier: Sprø maling med meget dårlig heft til underliggende maling. Sitat fra artikkel i Fargemagasinet nr. 2 2008: «Malingen flaket av slik at panelet så ut som det var tapetsert med potetgull.»

Siste påførte malingslag på nordvendte veggpartier: Mer elastisk maling, men også med meget dårlig heft til underliggende maling.

Det var bedre heft mellom maling og underlag i partier med nyere panel (reparasjoner/utskifting).

Foto på forsiden av Fet menighetsblad nr. 2 – februar 2006.

På baksiden av malingsflak ble det registrert et tynt lag med skitt/svertesopp. Ellers beskrives overflatene som skitne og begrodde med sopp og alger. Dessuten var det noen synlige råteskader.

Årsaker til skader registrert i 2006

Malingen flasser av fordi den ikke har tilstrekkelig heft til underliggende maling pga. mangelfull vask og mangelfullt «underarbeid» før ommaling. Og pga. fukt innenfra og utenfra, i sammenheng med innblåst isolasjon, tetting av panelet på utsiden med fugemasse, eksisterende ventilasjon fritt vann som driver inn gjennom lufteåpninger i klokketårnet og mangelfull utførelse i overganger mellom kledningsdetaljer og beslag.

Tilstand i 2021

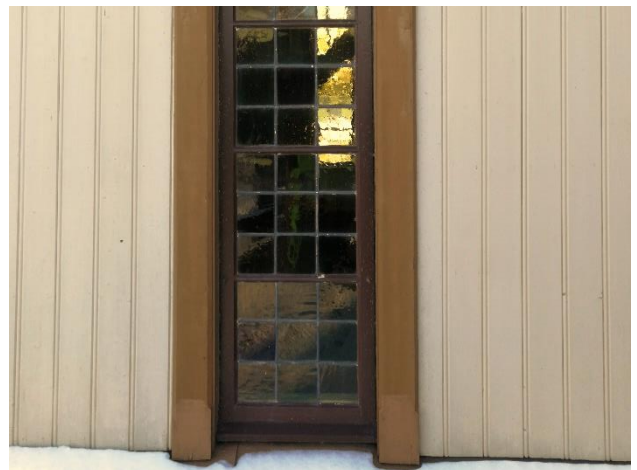
Tilstanden ble registrert og vurdert av snekker Christian Priur og arkitekt og håndverker Vegard Røhme ved to befaringer, 11.2.2021 og 9.3.2021. På deler av befaringen i mars deltok også malermester Roger Studsrud og malermester Ole-Andreas Klaveness.

Generelt

Det er stor forskjell på tilstanden til de ulike fasadene. Malingen på sørvendte vegger inkludert deler av veggpartier mot vest er i dårlig stand, mens mesteparten av flatene mot nord og øst er i bra stand. Veggene til våpenhus og tårn som ble lektet ut og kledd om i 2007-2008 er i bedre stand enn resten av fasadene mot sør. Generelt er deler med mørkere maling: sokkel, gesimser, hjørnebord, takrenner, nedløp, knekter m.m., i dårligere stand enn de lyse panelflatene. Det vokser svertesopp på visse partier, men omfanget er lite.

Fra sørvegg i skipet.

Fra nordvegg i tårnet.

Vegger mot sør og vest

Gjelder også tilhørende korte tverrvegger mot øst og vest. Karakteristikk: Samlet sett store skader i maling. Klart mest skader i deler med mørkere maling (som beskrevet over), der mye maling har krakelert og sprukket opp i krokodilleskinnmønster og der mye maling flasser av. Også mye maling på beslag og nedløp flasser av. Noe svertesopp vokser på liggende og stående bygningsdeler.

Fra sørvegg i skipet.

Vindusgerikt på sørvegg i skipet.

Fra vestvegg i skipet.

Detalj av bilde til venstre.

Vegger mot nord og øst

Gjelder også tilhørende korte tverrvegger mot øst og vest. Karakteristikk: Forholdsvis lite skader i maling. Betydelige skader er stort sett avgrenset til en rekke små partier, der malingen har flasket av eller der ytre malingslag ikke har tilstrekkelig heft til underlag. Det er mest skader på deler med mørk maling.

På liggende deler i sokkel og andre horisontale deler, f.eks. ved vinduer og dører, vokser en del alger og svertesopp. Noe svertesopp vokser også på stående panel.

Vindskier og ås-ende på nordsiden.

Fra takgesims på nordsiden av skipet.

Ved sokkel i østre del av skip mot nord.

Parti med maling uten heft på nordvegg til dåpsrom.

Årsaker til skader registrert i 2021

Det er ikke gjort grundige nok undersøkelser til å være sikker på årsaker til malingskadene, men noen forhold er viktige å ta med seg videre når kirken skal males på nytt. Det er ikke gjort godt nok arbeid med skraping eller rens av maling i flere partier, enten at det ikke er skrapet ned til fast lag eller at fast lag med trevirke er så finslipet og tett i overflaten at ny grunning ikke får tilstrekkelig heft. Det gjelder typisk deler med mørk farge og bl.a. vestgavl i skipet. På vestgavl i skipet kan skadebildet tyde på bruk av grunning med feil egenskaper.

2. Ytterdører

Generelt

Kirken har fem ytterdører, tre av dem er tofløyete og utadslående ramtredører i eik fra 1960-tallet, de andre er opprinnelige enfløyete og innadslående fyllingsdører i furu eller gran. Eikedørene står i hovedinngangen i øst og i hver sin langvegg i skipet. De opprinnelige dørene står i vestvegg til prestesakristi og dåpsakristi. De er godt bevart og har opprinnelige hengsler. Tersklene ble beslått med sink i 2007 eller 2008.

Dørene i vest er malt i original farge, i samme farge som vinduene, dvs. en brent umbra. Eikedørene er oljet og lakkert uten tilsetning av farge. Alt ble sist overflatebehandlet i 2007 eller 2008.

Tilstand i 2006

Tilstanden til eikedørene ble beskrevet av Ole-Andreas Klaveness i 2006 ut fra visuell analyse og skrapeprøver.

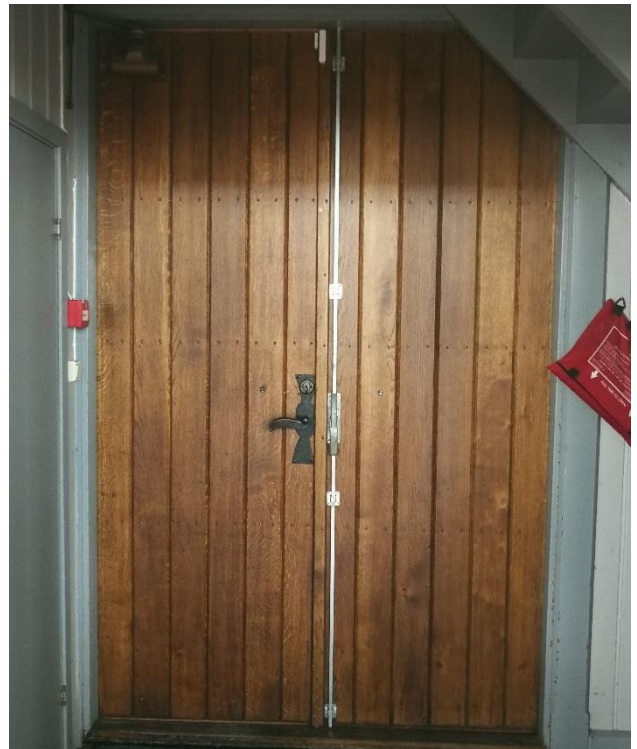
«Tilstanden er varierende. Nord og syd er i best stand. Dør mot øst har en del misfarginger i treverket, noe som dels skyldes slitasje fra vær og vind, men også avrenning av jernholdig vann fra beslagene. Dette vil reagere med garvesyren i eika som gråsvart misfarging. Jernbeslagene har noe overflaterust.» Om fyllingsdørene står det at det ikke er spesielle kommentarer knyttet til disse.

Tiltak i 2006

Eikedørene ble rensset, slipt og mørknet med spritbeis. Til slutt ble overflatene forseglet med lakk.

Eikedør sørvegg i skipet.

Samme dør sett innenfra.

Tilstand i 2021

Det er ikke registrert råteskader. Dørene fungerer brukbart, men det er utettheter i anslagene som gir ubehagelig trekk og unødvendig høye kostnader til oppvarming. Overflatebehandlingen utvendig har en del skader.

Eikedører

Minst to dørblad har slått seg i lengderetning, ett blad i dør i nordvegg i skipet og ett blad i sørvegg i skipet. Skjevhetene er såpass store at vanlige tetningslister ikke tetter tilstrekkelig. Etter istandsettingen i 2007-2008 har dørene igjen oppstått de samme skadene i lakk, olje og trevirke utvendig. Dels pga. værslitasje, dels pga. tilsvarende reaksjon som tidligere, vet at jernholdig vann reagerer med garvesyre i trevirket og fører til misfarging. I tillegg er det noe korrosjon i jern mest på muttere og bolteender.

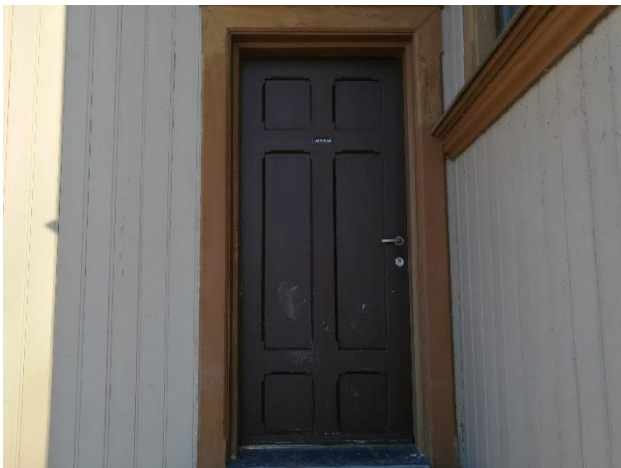
Eikedør i nordvegg i skipet. Vestre blad har slått seg og det er utettheter i anslaget mot østre blad.

Midtre og nedre deler av hovedinngangsdør (øst) med nedbrutt overflatebehandling og misfarget trevirke.

Fyllingsdører

Begge dører er i bra stand. De har ikke råteskader eller betydelige fuktskader. Overflatene utvendig er noe værslitte, mest i nedre deler og mest i dør til sakristi (i sørvest). Maling flasser i enkelte små partier. Noe fuktsprekker i endeved nederst i dør til sakristi. I tillegg et felles problem med utettheter i anslag. Det virker som nye sinkbeslag (fra 2007 eller 2008) fungerer bra.

Dør til dåpsrom.

Værslitte deler nederst i dør til sakristi: maling slitt bort, bart trevirke og maling som flasser.

4. Ytterligere undersøkelser

Det skal gjøres ytterligere undersøkelser underveis i istandsettingen, bl.a, for å komme frem til enda sikrere og mer detaljert informasjon om årsaker til skader. To eksempler: Hvorfor er malingen på vestveggen i skipet i betydelig dårligere stand enn andre vegger mot vest, som korvegger og vegger til sakristi og dåpsrom? Og er det slik at panelfelt som ble lektet ut ved istandsettingen i 2007-2008 generelt er i bedre stand enn de som står med uluftet kledning?

Kilder:

Fet menighetsblad nr. 2 – februar 2006.

Fet kirke 2005/6. Malingsteknisk rapport. Utført av Klavess maler og byggmesterforretning AS. Oslo 22.02.2006 ved Ole-Andreas Klaveness og Bjarne Frosterud.

Fet kirke 2005/6. Byggteknisk rapport. Utført av Klavess maler og byggmesterforretning AS. Oslo 06.09.2006 ved Ole-Andreas Klaveness og Bjarne Frosterud.

Fargemagasinet nr. 2 2008, s. 76. Utgitt av Informasjonskontoret for farge og interiør.

Vedlegg:

Tilstandsanalyse av vinduer utført av Vindusantikvaren ved Hans Halvorsen.

Vegard Røhme – 1.3.2021, sist revidert 28.3.2021

Fabrica kulturminnetjenester as